

Euroopa Kohtu 7.12.2023 otsus kohtuasjades C-441/22 ja C-443/22 – hankelepingu muutmise sätete tõlgendamine

1. Lepingu oluline muudatus ei eelda poolte kirjaliku kokkuleppe olemasolu

Mõiste „riigihankeleping“ on määratletud kui ühe või mitme ettevõtja ning ühe või mitme avaliku sektori hankija vahel kirjalikult sõlmitud rahaliste huvidega seotud leping, ja mõisted „kirjalik“ või „kirjalikult“ kui sõnadest või numbritest koosnev avaldus, mida on võimalik lugeda, paljundada ja seejärel edastada, sh elektrooniliste vahendite abil edastatav ja salvestatav teave. (p 58)

Täitmisel oleva riigihankelepingu muutmise kohta ei ole ette nähtud, et sellist muutmist võib pidada oluliseks vaid sellistel juhtudel, mil seda tõendab lepingu muudatust sisaldav kirjalik kokkulepe. (p 59)

Direktiivi 2014/24 artikli 72, mis sätestab hankelepingute muutmise reeglid, eesmärk on tagada menetluste läbipaistvus ja pakkujate võrdne kohtlemine. Nende põhimõtetega on vastuolus see, kui avaliku sektori hankija ja edukas pakkuja teevad pärast hankelepingu sõlmimist selle lepingu tingimustes selliseid muudatusi, mille tulemusel need tingimused erinevad oluliselt algse lepingu tingimustest. Nende põhimõtete järgimine on omakorda osa Euroopa Liidu riigihankealaste õigusnormide üldisemast eesmärgist tagada teenuste vaba liikumine ning avatus moonutatusteta konkurentsile kõikides liikmesriikides. (p 61)

Hankelepingu muudatuse kvalifitseerimine lepingu „oluliseks muudatuseks“ ei saa sõltuda hankelepingu poolte allkirjastatud kirjaliku kokkuleppe olemasolust. Vastupidine tõlgendus hõlbustaks kõrvalhoidmist hankelepingute muutmist käsitlevatest sätetest, võimaldades hankelepingu pooltel oma äranägemisel muuta riigihanke alusdokumentides sätestatud lepingu täitmise tingimusi. Nii ei kohaldataks riigihankes avaldatud tingimusi võrdselt kõigile potentsiaalsetele pakkujatele ja sellega ei oleks tagatud aus ning moonutamata konkurents turul. (p 62)

Oluline muudatus direktiivi 2014/24 artikli 72 tähenduses peab põhimõtteliselt olema konsensuslik, kuid see võib ilmneda muus vormis kui sõnaselgelt sõlmitud kirjalik kokkulepe. Kusjuures lepingu tingimuste läbirääkimise kavatsuse võib muu hulgas tuletada hankelepingu pooltevahelisest kirjavahetusest. (p 63-64)

Kokkuvõttes leiab kohus, et direktiivi 2014/24 artikli 72 lõike 1 punkti e ja lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et hankelepingu muudatuse kvalifitseerimiseks „oluliseks“, ei pea lepingupooled olema allkirjastanud kirjalikku kokkulepet, mille eesmärk on see muudatus teha, kuna ühist tahet teha kõnealune muudatus saab muu hulgas tuletada ka muudest poolte koostatud kirjalikest materjalidest. (p 65)

2. Tavapärased ilmastikutingimused ja riigihanke ettevalmistamise ajal teadaolevad piirangud ei anna alust lepingu tähtaja pikendamiseks

Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2014/24 artikli 72 lõike 1 punkti c alapunkti i kohaselt võib lepingut ilma uue hankemenetluseta muuta, kui „muudatused tulenevad olukorrast, mida hoolas avaliku sektori hankija ei saanud ette näha“ ja kui on täidetud ka teatavad muud lõikes 1 ette nähtud tingimused. (p 67)

Ettenägematud asjaolud on sellised välised asjaolud, mida avaliku sektori hankija ei saanud hoolimata algse lepingu sõlmimisele eelnenud põhjalikust ettevalmistustööst lepingu sõlmimise ajal ette näha, võttes arvesse olemasolevaid vahendeid, konkreetse projekti olemust ja omadusi, vastava valdkonna häid tavasid ning vajadust tagada mõistlik tasakaal lepingu sõlmimise ettevalmistamisele kulunud ressursside ja lepingu eeldatava maksumuse vahel. (p 68)

Tavapäraseid ilmastikutingimusi ja seaduses sätestatud tööde tegemise keelde, mis on enne riigihanke väljakuulutamist avaldatud ning kehtivad lepingu täitmise ajal, ei saa pidada asjaoludeks, mida hoolas avaliku sektori hankija ei saanud ette näha. (p 69)

Sellest järeldub, et niisuguseid ilmastikutingimusi ja seaduses sätestatud keelde ei saa ka muul alusel pidada selliseks, mis õigustaksid hankemenetluse alusdokumentides ja algses hankelepingus kindlaks määratud tööde tegemise tähtaja ületamist. (p 70)

Kui esineb asjaolusid, mida hoolas avaliku sektori hankija võib ette näha, võib ta direktiivi kohaselt tugineda võimalusele näha hankemenetluse alusdokumentides ja algses hankelepingus sõnaselgelt ette läbivaatamisklauslid, mille kohaselt võib lepingu täitmise tingimusi kohandada juhul, kui esineb üks või teine konkreetne asjaolu, mis võimaldab teha muudatusi, mis nõuaksid muidu uut hankemenetlust. Nähes sõnaselgelt ette võimaluse lepingu tingimusi muuta ja kehtestades muutmisklausli kasutamise korra, tagab hankija, et kõik ettevõtjad, kes on nimetatud hankes osalemisest huvitatud, on sellest algusest peale teadlikud ja on seega pakkumuse esitamise ajal samasuguses olukorras. (p 71)

Hoolsus, mida avaliku sektori hankija peab sellele sättelegale tuginemiseks üles näitama, nõuab muu hulgas, et ta oleks kõnealuse riigihanke ettevalmistamisel arvesse võtnud lepingu täitmise tähtaja ületamise riske, mida võivad põhjustada tavapäraseid ilmastikutingimused ja seaduses sätestatud tööde tegemise keelud, mis on enne riigihanget avaldatud ja kehtivad lepingu täitmise perioodi hulka kuuluva ajavahemiku jooksul, kuna sellised ilmastikutingimused ja seaduses sätestatud keelud ei saa juhul, kui neid ei ole riigihanke alusdokumentides ette nähtud, õigustada tööde tegemist pärast nendes dokumentides ja algses riigihankelepingus kindlaks määratud tähtaja möödumist. (p 73)

Euroopa Kohtu 7.12.2023 otsus liidetud kohtuasjades C-441/22 ja C-443/22, Obshtina Razgrad on leitav [siit](#).

Rahandusministeerium 13.12.2023